

susreću pri istraživanju ovog razdoblja, poput nedostatka izvora, posebno pisanih, poteškoća u pouzdanom datiranju materijalnih ostataka, nedovoljne i nepotpune arheološke istraženosti i drugih, autor je ponudio svježju perspektivu i solidnu studiju. Ona je u biti sinteza dosadašnjih istraživanja i ispravljenih ili nijansiranih historiografskih saznanja o prostoru Bosne i Huma u kasnoj antici i istoimenim zemljama u ranom srednjem vijeku. U tom kontekstu ona predstavlja “nedostajuću kariku” koja popunjava prazninu u histori-

ografiji o ovom periodu. Posebno se ističu autorov kritički pristup pisanim izvorima i veće korištenje materijalnih izvora i dostignuća arheologije. Ostaje na budućim istraživačima da dalje prodube ili korigiraju zaključke iznesene u ovoj knjizi, ali je na osnovu svega spomenutog jasno da se radi o kvalitetnom, dobro istraženom i prijemčivo prezentiranom naučnom djelu koje će svakako ostati nezaobilazno u daljnjim razmatranjima ovog nedovoljno rasvijetljenog razdoblja i tematike.

**Faris Filipović**

**Amer Maslo, *Pisma Hamdije Kreševljakovića Muhamedu Hadžijahiću (1938–1959)*, Sarajevo: JU Historijski arhiv Sarajevo; Univerzitet u Sarajevu – Orijentalni institut, 2024, 188 str.**

Među različitim arhivskim vreli- ma pisma predstavljaju vrlo značajnu građu koja služi za multidisciplinarna istraživanja važnih tema iz prošlosti. Iako je epistolografija kao izvor već zastupljena u nauci, u pismima, ovim nerijetko zanimljivim prijepiskama, pronalazimo podatke koje ne otkri- vaju drugi izvori. Kako su bazirana uglavnom na neformalnom odnosu

između pošiljaoca i recipijenta, u nji- ma dolaze do izražaja njihovi stavovi, emocije, ali se otkrivaju i drugi deta- lji iz socijalne i kulturne historije, a često i manje poznate informacije o znamenitim ličnostima lokalne sre- dine. Takav je slučaj s *Ličnim fondom Hamdije Kreševljakovića*, koji se čuva među ostalim ličnim i porodičnim fondovima u Historijskom arhivu

Sarajevo, pod signaturom O-HK-219. Ovaj fond važan je za proučavanje života i djela Hamdije Kreševljakovića, jednog od najznačajnijih historičara u prvoj polovini 20. stoljeća, te Muhameda Hadžijahića, koji je po vokaciji bio pravnik, ali su njegove istraživačke preokupacije i bogati naučni opus obuhvatali raznovrsne teme iz opće i kulturne historije, antropologije, jezika, folklora i sl. Upravo na temelju *Ličnog fonda Hamdije Kreševljakovića* nastala je knjiga *Pisma Hamdije Kreševljakovića Muhamedu Hadžijahiću (1938–1959)*, koju je priredio Amer Maslo. U knjizi je predstavljen prijelaz pisama iz ovog fonda kojima prethodi opširan uvodni tekst. Štampana je u suizdavaštvu JU Historijskog arhiva u Sarajevu i Orijentalnog instituta. Ova knjiga nije važna samo za proučavanje života i djela Hamdije Kreševljakovića i Muhameda Hadžijahića, nego je dala značajan doprinos bosanskohercegovačkoj historiografiji uopće. U *Uvodu* (str. 15–27) Amer Maslo piše o kontekstu komunikacije u današnjem informacijskom dobu, nudi podatke o historičaru Hamdiji Kreševljakoviću, razvoju njegove karijere, ličnostima s kojima je sarađivao, utjecaju njegovog predanog pedagoškog rada na učenike koji slove za važne historičare, a među njima

je upravo i Muhamed Hadžijahić. U uvodnom tekstu, koji je zapravo prvi dio knjige, Maslo je dao uvid u kratak sadržaj pisama koje je Hamdija Kreševljaković uputio Muhamedu Hadžijahiću te je pojasnio njihovu formu i strukturu. Kroz pisma saznajemo mnoge detalje o kretanju tadašnjih intelektualaca, literaturi koju su koristili u svom radu i nastajanju najznačajnijih radova i knjiga. Drugi dio knjige posvećen je prijepisu pisama koji su preneseni u originalnom jeziku autora i bez ispravljanja grešaka bilo koje vrste. Pisma su pisana u periodu od 1938. do 1959. godine i u ovoj knjizi predstavljeno je njih 86 (str. 31–154). Važno je napomenuti da su gotovo sva pisma u Kreševljakovićevom rukopisu, osim nekoliko koje je diktirao svojoj asistentici jer, vjerovatno iz zdravstvenih razloga, nije bio u mogućnosti da ih sam napiše. U knjigu su uvršena i dva pisma koja je njegova asistentica Melika Jarebica samoinicijativno poslala Muhamedu Hadžijahiću i jedno pismo koje je Kreševljaković uputio Svetozaru Rittigu. Osim ovih pisama u fondu postoji jedno u rukopisu Alije Bejtića, te jedno pisano na štampačkoj mašini. Na kraju knjige su prilozi među kojima je priređivač odabrao tri pisma i jednu dopisnicu (str. 156–162).

Objavljivanje ovakve vrste izvora zavređuje pažnju jer su se njime ispoljili neki novi detalji iz života i djela plodnosnih autora kakvi su bili Kreševljaković i Hadžijahić. Kada bismo imali uvid u odgovore na pisma koje je Muhamed Hadžijahić slao Hamdiji Kreševljakoviću, mogli bismo dobiti potpuniju sliku o tome kakve su bile naučne aspiracije Muhameda Hadžijahića te kakva je mišljenja imao o određenim pitanjima

u složenim društveno-političkim odnosima u kojima su obojica živjeli i djelovali. Međutim, kako se pisma često nadovezuju na prethodna, ipak možemo naslutiti kakve je odgovore nudio Muhamed Hadžijahić. Ova knjiga bit će korisna prvenstveno historičarima, ali i kao polazište za različita istraživanja iz kulturne, socijalne i intelektualne historije.

**Lamija Ljuša**

**Esad Kurtović, *Izvori za historiju srednjovjekovne Bosne (Ispisi iz knjiga zaduženja Državnog arhiva u Dubrovniku 1365–1525)*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju, 2025, 1798 str.**

U izdavaštvu Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu krajem 2025. godine u okviru elektronskih izdanja iz serije *Dokumenti* objavljena je nova knjiga Esada Kurtovića, profesora Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, pod naslovom *Izvori za historiju srednjovjekovne Bosne (Ispisi iz knjiga zaduženja Državnog arhiva u Dubrovniku 1365–1525)*. S ovim izdanjem profesor Esad Kurtović nastavlja plodnu praksu publiciranja izvora iz Državnog arhiva u Dubrovniku ve-

zanih za prostor srednjovjekovne Bosne. Profesor Kurtović je do sada objavio šest knjiga koje tretiraju ovu vrstu izvora koje bismo neslužbeno mogli nazvati edicijom *Izvori za historiju srednjovjekovne Bosne*. Najaktuelnije izdanje obimom predstavlja do sada najveću publikaciju koja sadrži ispise izvora iz Državnog arhiva u Dubrovniku vezane za historiju srednjovjekovne bosanske države na 1.798 stranica. Radi se o drugom, dopunjenom, ispravljenom i proširenom izdanju